

Đập Đeo Mạn Thuyền

Truyện ngắn của Nguyễn Ngọc Hoa

Mùa thu năm ngoái, chúng tôi mua nhà và dọn vào chỗ ở mới. Ngôi nhà cổ hai tầng (tính thêm tầng hầm là ba) nằm ở góc đường thật quá lớn cho vợ chồng tôi và bé Mạc. Trên lầu có bốn phòng ngủ: hai phòng nhỏ nhất tôi và Quỳnh Châu dùng làm phòng học, nhưng đủ chỗ kê thêm cái giường đơn, một phòng dành cho Mạc, và phòng ngủ chính của vợ chồng tôi. Tầng trệt gồm phòng khách chiếm nửa diện tích căn nhà, phòng ăn trang trọng để thết đãi khách khứa, và nhà bếp để nấu ăn và ăn cơm thường ngày. Tầng hầm gồm *family room* là nơi để gia đình sum họp và giải trí và hai phòng nhỏ làm kho chứa đồ.

Nhà lớn thì mất công thu dọn và chăm sóc, nhưng chúng tôi tha hồ mời và tiếp đãi bạn bè và người thân ở xa đến thăm mà không phải rào đón, “*Chật bụng chớ chật chi nhà.*” Đầu mùa hè năm nay, anh Leon người Mỹ dạy ở Đại học Hokkaido tại Sapporo bên Nhật hoan hỉ nhận lời sang thăm tôi, trên đường đi nghỉ hè về thăm gia đình ở bắc California. Sapporo là thủ phủ và thành phố lớn nhất của đảo Hokkaido phía bắc nước Nhật.

Tôi quen anh Leon hơn 17 năm trước, ngày học đệ nhị (lớp 11) trường trung học Ban Mê Thuật và học Anh văn với thầy Can; thầy vừa tốt nghiệp Đại học Sư phạm Sài gòn và dạy năm đầu tiên. Trước khi vào đại học, thầy làm thông dịch viên cho văn phòng đoàn Thanh niên Chí nguyện Quốc tế (gọi tắt là IVS) tại Ban Mê Thuật. IVS là cơ quan tư bất vụ lợi do ba giáo phái Tin Lành Hoa kỳ Mennonite, Brethren, và Quaker lập ra để gửi thanh niên tình nguyện sang các nước kém phát triển giúp đỡ dân chúng trong việc chăn nuôi, trồng trọt, vệ sinh, giáo dục, v.v. Thầy Can thuê nhà ở chung với nhân viên IVS và thường đưa họ tới sinh hoạt chung với học sinh trong các hoạt động hiệu đoàn. Khi IVS cần một học sinh giỏi Anh văn để dạy Việt ngữ, thầy đề cử tôi, và anh Leon là “học trò” của tôi.

Anh Leon lớn hơn tôi bảy tuổi, người cao nghều, dễ đến một thước chín, giọng nói trầm và ấm, và vẻ mặt hiền hậu. Học tiếng Việt, anh kiên nhẫn và cố gắng lập đi lập lại những chữ hay câu khó khăn nhất. Ngoài giờ học, chúng tôi là đôi bạn thân, anh xem tôi như em và cuối tuần lấy xe Land Rover để mui trần chở tôi và các bạn đi chơi khắp núi rừng Ban Mê Thuật. Anh giỏi tiếng Pháp và rất thán phục khi biết vì thiếu tài liệu, tôi dùng sách học Việt ngữ của học sinh tiểu học để soạn bài dạy. IVS có ngân quỹ trả tiền “thầy,” nhưng mẹ không cho nhận,

“Họ qua đây giúp đồng bào mình, mặt mũi *mô* mà ngửa tay lấy tiền?”

Giữa năm đệ nhất (lớp 12) tôi buồn bã chia tay với anh Leon khi anh đổi về Sài gòn làm phụ tá giám đốc IVS tại Việt nam, tức là “phó đảng trưởng” cho “đảng trưởng” là anh Don; trong nội bộ IVS, nhân viên gọi người đứng đầu như thế. Đậu Tú tài II và trúng tuyển vào trường Điện, tôi về Sài gòn học và háo hức gặp lại anh Leon. Nhưng chỉ tuần sau đó anh mãn nhiệm kỳ về Mỹ đi học lại tại Đại học California Berkeley ở bắc California. Theo lời mời của anh, thay vì về nhà trọ là nơi mẹ đã gửi gắm, tôi kêu tắc-xi về thẳng trụ sở và nhà ngủ tập thể IVS trên đường Lê văn Duyệt gần Ngã Tư Bảy Hiền. Tôi tạm trú ở nhà ngủ IVS đến ngày anh rời Sài gòn, và nhờ vậy

quen với anh Don. Anh từng làm việc ở Ban Mê Thuật với thầy Can, rất giỏi tiếng Việt, và đọc *Truyện Kiều* mà không cần tra cứu sách vở. Từ đó, tôi được mời tham dự những buổi sinh hoạt hàng tháng và lễ lạt quan trọng của IVS và được các bạn IVS yêu mến.

Sau khi đậu tiến sĩ ở Berkeley, anh Leon sang Sapporo dạy học và trở lại Sài Gòn vài lần thăm tôi. Tháng Sáu năm 1975, khi tôi bỏ nước ra đi, anh bay về Mỹ, thuê xe lái vào trại tỵ nạn Trại Pendleton, và nằm trong lều vải nhà binh nghe tôi kể chuyện những ngày cuối cùng đau thương của Sài Gòn và cuộc hành trình xuyên qua Thái bình dương gian khổ của tôi. Sáu năm qua, mỗi dịp lễ lạt chính trong năm tôi đều nhận được quà gửi từ Sapporo của bạn anh là một bà Tomoko Maruya với lời chúc thiết tha triu mến, nhưng không cho biết gì về bà.

* * *

Tôi xin nghỉ phép một tuần lái xe đưa anh Leon đi thăm vùng Trung-Tây tôi ở và đồng thời đưa Quỳnh Châu và Mạc đi nghỉ hè. Khi đi qua các thành phố nhỏ chỉ có vài trăm dân, anh thảng thốt kêu lên, "Oh, small town America!" (Ô, xứ Mỹ tỉnh nhỏ!). Chúng tôi đi thăm khu rừng núi Black Hills (Đồi Đen) là rặng núi chạy dọc theo mé tây tiểu bang South Dakota và kéo dài xuống tận tiểu bang Wyoming. Tên gọi "Đồi Đen" dịch từ tiếng thổ dân Da đỏ; họ gọi như thế vì nhìn từ xa, các ngọn núi gồm toàn cây thường xanh có màu đen sẫm. Địa điểm nổi tiếng nhất trong vùng là núi Rushmore trên đỉnh có mặt bốn tổng thống Hoa kỳ George Washington, Thomas Jefferson, Theodore Roosevelt, và Abraham Lincoln tạc vào vách đá hoa cương.

Sau chuyến đi Black Hills, chúng tôi chuyển hướng đi về phía bắc thăm vườn Hòa bình Quốc tế nằm hàng hai trên biên giới Hoa kỳ - Gia Nã Đại. Vườn hoa rộng lớn này được lập ra năm 1932 để biểu hiệu cho sự hòa hiếu vĩnh cửu của hai quốc gia với tấm bia đá ghi "tình hữu nghị của chúng ta sẽ bền vững đời đời." Giữa vườn là đường biên giới thẳng tắp chạy đến tận chân trời. Buổi chiều, trước khi ra về, chúng tôi bỗng nghe một nhóm du khách thăm vườn nói tiếng Việt ồn ào với nhau. Hỏi ra họ là hai gia đình Việt nam tỵ nạn định cư ở Brandon, thành phố lớn thứ nhì của tỉnh Manitoba, Gia Nã Đại, cách biên giới chừng 100 cây số. Họ mừng rỡ khẩn khoản mời chúng tôi về Brandon khoản đãi. Không ngần ngại, chúng tôi nhận lời và lái xe qua biên giới tới Brandon, thuê phòng khách sạn ngủ lại đêm, và đến nhà họ ăn nhậu đến khuya. Đây là lần đầu tiên tôi xuất ngoại từ khi đặt chân tới Hoa kỳ. Anh Leon thì thích thú,

"Tôi chưa bao giờ ngừng ngạc nhiên về lòng hiếu khách tuyệt vời của người Việt."

Sau những năm xa cách, tôi và anh Leon có thật nhiều chuyện kể cho nhau nghe, và Mạc là người mê nghe chuyện nhất. Đêm đầu tiên, tôi và anh thức khuya chuyện trò, chú bé lên năm kéo ghế ngồi một bên im lặng theo dõi đến sau nửa đêm, tôi phải ôm bé vào lòng giục ngủ,

“Thôi Mặc đi ngủ, mai nghe tiếp.”

Tối hôm sau, cơm nước và dọn dẹp xong, chúng tôi chưa kịp vào phòng khách thì đã thấy Mặc bắc ghế ngồi chờ sẵn. Tôi ngạc nhiên,

“Cu Mặc làm gì đó?”

“Nghe chuyện tiếp . . .” bé trả lời tỉnh bơ.

Nhắc lại anh Don cựu giám đốc IVS tại Việt nam, anh Leon nói,

“Don là người hiền lành và khắc khổ, tính khí hiền hòa, và hầu như không biết nổi giận. Trước khi đến North Dakota, tôi bay sang Gia Nã Đại du lịch, đi thăm thác Niagara, và nhân tiện qua bên kia sông Niagara là thành phố Niagara Falls thuộc tiểu bang New York thăm Don.”

“Anh biết không, có một thời tôi làm việc cho Don,” tôi nói thêm.

“À, Don nhờ tôi chuyển món tiền này cho em,” như vừa nhớ ra, anh Leon lấy ra tờ giấy bạc một trăm đô la đưa cho tôi.

“Tôi nhớ ra rồi,” tôi vỗ tay vào đùi, chuyện xưa trở lại trong trí.

Cuối tuần lễ Độc lập Hoa kỳ năm 1967, anh Don và ba nhân vật đầu não IVS từ chức vì cho rằng IVS không thể tiếp tục giúp dân nghèo trong lúc chiến tranh tiếp diễn. IVS tan tác sau Tết Mậu Thân (1968), khi Việt Cộng bắt cóc và xử tử một nhân viên ở Long Xuyên, và tháng Chín năm 1971, hoàn toàn chấm dứt sứ mạng. Giữa năm 1968, anh Don trở lại Việt nam dưới sự tài trợ của Hội đồng Giáo hội Thế giới để nghiên cứu việc tái thiết Việt nam thời hậu chiến, khi hòa bình tái lập. Tuy nhiên, anh dành phần lớn thì giờ để hành nghề ký giả tự do, khám phá ra “chuồng cọp” giam giữ tù nhân Cộng sản trong đèo Lao Sơn, và trở thành cái gai trong mắt chính phủ Việt nam Cộng hòa vì gửi đi các bài báo đả kích chính phủ của phe đối lập.

Thời gian này, tôi cãi lời cha và dẫn em kế là thằng Sang *đi bụi đời*. Giữa mùa hè, trường tư đóng cửa, tư gia không cần người dạy kèm, anh em tôi lâm vào cảnh khốn khó, và tôi muối mặt đến gặp anh Don xin việc. Anh ở *apartment* trên tầng bảy là tầng cao nhất của một *bin-đình* trên đường Pasteur gần góc đại lộ Lê Lợi, ba tầng dưới cùng là nhà thổ hạng sang cung cấp dịch vụ cho nhân viên dân sự và sĩ quan Mỹ. Anh nhận tôi làm việc và giao nhiệm vụ dịch các bài báo đối lập ra Anh ngữ. Một đêm cuối tháng làm việc thứ hai của tôi, cảnh sát bố ráp *bin-đình*, một cô gái giang hồ hối hả chạy lên báo tin cảnh sát đang lùng bắt tôi, tôi hoảng hốt leo vào chiếc thang sắt dùng làm lối thoát khi có hỏa hoạn, bước lên từng nấc xuống đất, và nhanh chân chạy thoát. Tôi thất kinh không dám gặp anh Don lấy tiền lương tuần lễ cuối cùng. Số tiền \$100 anh Leon đưa chắc hẳn là khoản tiền lương anh Don còn thiếu tôi.

Anh Leon tiếp tục kể về người *sếp* cũ,

“Don bị trục xuất khỏi Việt nam tháng Tư năm 1971, và suốt bốn năm tiếp theo, dẫn thân hoạt động phản chiến và vận động Quốc hội Hoa kỳ cắt đứt quân viện cho Việt nam để chấm dứt chiến tranh.”

“Làm việc đó, Don đã đóng góp một phần lớn khiến cho miền Nam thất thủ. Nhưng tôi biết rõ Don nên không oán ghét anh ấy như những người Việt tỵ nạn khác. Bây giờ Don ra sao?” tôi không khỏi bồi hồi.

“Sau đó, Don lên New York làm việc và gặp người bạn lòng là Mark . . .”

“Anh muốn nói Mark – tên đàn ông?” tôi ngạc nhiên ngắt lời, “Don là người tình dục đồng giới hay sao?”

“Đúng vậy! Hai người sống chung và đầu năm nay dọn lên Niagara Falls. Don dạy bán thời gian, và Mark là giáo sư chính thức ở Đại học Cộng đồng Niagara Falls. Một cuộc sống lứa đôi bất chấp thành kiến xã hội!”

Đêm cuối cùng tôi mới có dịp hỏi anh Leon về bà Tomoko Maruya. Hôm nay, sau các chuyến đi xa, Mọc mệt đừ và đi ngủ sớm nên anh tâm sự cởi mở hơn,

“Tomoko lớn hơn em một hay hai tuổi và cũng dạy Đại học Hokkaido như tôi,” anh vờ như không nghe tiếng cười hì nhe của tôi, “Nàng góa chồng, và cuộc đời và gia đình kết chặt với ngôi trường cổ kính đó. Cha nàng và cha chồng là hai giáo sư trụ cột giảng dạy lâu năm, và người chồng yếu mệnh cũng từng là giáo sư của trường.”

“Qua thư Tomoko, tôi thấy rõ chị yêu anh vô cùng. Đợi gì mà không tiến tới, anh có còn trẻ nữa đâu?”

“Xã hội Nhật thủ cựu khư khư tuân theo truyền thống cổ xưa và không chấp nhận hôn nhân với người ngoại quốc. Họ tự hào là dân *Nippon* là xứ mặt trời mọc và bị ám ảnh với ước mong đánh bại bọn *Yankees* là người Mỹ về mọi mặt. Một anh chàng Mỹ rất khó lòng dàng hoàng kết hôn với một cô gái Nhật.”

Tôi không tin anh Leon, với tinh thần tự chủ của người Mỹ, lại thúc thủ chịu thua,

“Không có cách nào để anh chị kết hợp với nhau hay sao?”

“Tomoko chỉ tái giá khi có sự chấp thuận của cả cha nàng lẫn cha chồng. Tôi nhờ ông khoa trưởng đại diện gia đình tôi đến cầu hôn. Nể ông khoa trưởng vừa là bạn thân vừa là thượng cấp, hai ông cha miễn cưỡng đồng ý cuộc hôn nhân nhưng với điều kiện Tomoko phải từ chức giáo sư của trường, một nước cờ cốt làm tổn thương danh dự nàng. Cứng rắn hơn, họ sẽ từ Tomoko và vĩnh viễn không nhìn nhận nàng.”

“Họ dứt khoát như thế thì càng dễ! Anh và Tomoko chỉ cần lo cho hạnh phúc riêng mình.”

“Tomoko cũng nghĩ như thế! Tiện đây tôi báo cho em biết, khi tôi trở lại Nhật sau chuyến đi này, ông khoa trưởng sẽ đứng ra chủ hôn cho tôi và Tomoko, và chúng tôi sẽ về hưu dọn sang Costa Rica sinh sống,” đôi mắt anh Leon sáng lên; Cộng hòa Costa Rica ở Trung Mỹ là một nước nhỏ nhưng tương đối mở mang, dân chúng có học thức, và nền dân chủ ổn định.

Bắt tay chúc mừng anh Leon, “Congratulations!” tôi cảm thấy chị Tomoko giống như người vợ Quảng Bình nhắn nhủ thương chồng trong bài ca dao,

Đi mô cho thiệp theo cùng,

Đói no thiệp chịu, lạnh lùng thiệp cam.

Lên non thiệp cũng lên theo,

Xuống thuyền thiệp cũng đập đeo (đeo vào) mạn thuyền.

Nguyễn Ngọc Hoa

Ngày 16 tháng Ba, 2022